

Sadržaj

Događaji

Mediji o medijima

Saopćenja za javnost

Konkursi

Najava događaja

Linija za pomoć novinarima

Zaštita novinarskih izvora u BiH

Piše: Nihada Jeleč

Zaštita povjerljivosti novinarskih izvora u BiH

Piše: Borislav Vukojević

Zaštita povjerljivosti novinarskih izvora u BiH

Piše: Nenad Gvozdić

Zaštita povjerljivosti novinarskih izvora u BiH

Piše: Harun Išerić

Događaji

02.09.2016.

Održana serija radionica "Izveštavanje medija u predizbornom periodu" u bh. gradovima

Izveštavanje medija u predizbornom periodu trebalo bi da bude etično, profesionalno i informativno za građane, a novinari trebaju da se odupru političkim manipulacijama kako bi, prije svega, sačuvali vlastiti integritet i profesionalno dostojanstvo, neke su od poruka sa radionica održanih u Banjaluci, Tuzli, Čapljini i Srebrenici. Pored toga, zloupotreba djece, govor mržnje i proizvoljno korišćenje istraživanja javnog mnjenja izdvojeni su kao neki od najvećih izazova i problema u izveštavanju medija tokom predizborne kampanje.

Srebrenica
Banjaluka
Čapljina
Tuzla

Uvodnik

Zaštita novinarskih izvora jedan je od ključnih uslova za slobodan rad novinara i medija, prava javnosti da bude informisana o pojavama od javnog značaja i uslov za stvaranje demokratskog društva. Zaštitu novinarskih izvora u BiH, pored Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama, definiše Zakon o zaštiti od klevete na entitetskom nivou koji propisuje da novinari imaju pravo da ne otkriju identitet izvora informacija.

Međutim, slučaj pretresa i oduzimanja imovine iz redakcije portala Klix u decembru 2014. godine pokazao je da zakoni ne znače ništa ukoliko se vlasti odluče obračunati sa nepogodnim novinarima i medijima. Slučaj Klix i oblast zaštite novinarskih izvora treba posmatrati u općem kontekstu slobode izražavanja i prava novinara na rad u BiH koji je na niskom nivou, što potvrđuju konstantni napadi na novinare, prijetnje upućene novinarima i politički i ekonomski pritisci na medije. Većina sudskih sporova koja se odnose na novinare nije riješena, a minimalan broj sudskih sporova je riješen pravosuđnom odlukom. I spomenuti Zakon o zaštiti od klevete u praksi je postao mehanizam za pritisak na medije izricanjem visokih novčanih kazni medijima i ignorisanjem medijacije u sudskim slučajevima vezanih za klevetu propisanu članom 8. Zakona o zaštiti od klevete.

Medijske slobode se konstantno osvajaju i brane i u evropskim i svjetskim okvirima. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope usvojila je 2011. godine rezoluciju kojom se od vlasti pojedinih zemlja traži da zaštite novinarske izvore kao osnovni uslov rada novinara i prava javnosti da bude informisana o stvarima od javnog značaja. U rezoluciji navodi se da Parlamentarna skupština Vijeća Evrope sa zabrinutošću primjećuje da su vlasti širom Evrope primoravale ili pokušale da primoraju novinare da otkriju svoje izvore.

Za zaštitu novinarskih izvora ključan je javni interes koji opravdava objavljivanje bitnih informacija. Javni interes, odnosno izuzeci javnog interesa u pojedinim slučajevima, nisu precizno i nedvosmisleno definisani u zakonima što predstavlja opasnost za ostvarivanje zaštite novinarskih izvora ali i za same novinare koji objavljuju povjerljive informacije. Zbog toga je bitno pokrenuti širu društvenu debatu o ovoj temi. U ovom broju o zaštiti novinarskih izvora i javnom interesu za E-novinar pišu Nihada Jeleč, istraživačica-analitičarka u Istraživačkom sektoru Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine; Borislav Vukojević, viši asistent na Fakultetu političkih nauka Banjaluka, Nenad Gvozdić, advokat iz Mostara, i Harun Išerić, član Udruženja studenata prava u Sarajevu i koautor [istraživanja Vijeća Evrope](#) o zaštiti novinarskih izvora.

Adis Šušnjar, Udruženje/udruga BH Novinari

Zaštita novinarskih izvora u BiH

Piše: Nihada Jeleč

Zaštita novinarskih izvora je jedan od ključnih temelja slobode medijabez kojeg bi osnovna uloga medija kao javnih kontrolora demokratskog društva mogla biti potkopana, što bi negativno uticalo na njihovu sposobnost da pruže tačne i pouzdane informacije. To je suština dokumenata Vijeća Evrope i presuda Evropskog suda za ljudska prava koje se odnose na zaštitu novinarskih izvora.

Pravo novinara da zaštite izvor informacija, koje proizlazi iz prava na slobodu izražavanja, u Bosni i Hercegovini nije zaštićeno Ustavom Bosne i Hercegovine i ustavima oba entiteta te nekim zakonskim propisima. Ustavna opredijeljenost za poštovanje svih prava i sloboda, a posebno medija i novinara, može se vidjeti i iz drugih parlamentarnih dokumenata, npr. iz Deklaracije o slobodnom novinarstvu koju je Dom naroda Parlamenta FBiH usvojio 2008. godine. Deklaracijom suosudeni postupci koji za cilj imaju uskraćivanje prava javnosti da bude informirana o svim relevantnim pitanjima u

Događaji

30.08.2016.

Palestinski ambasador u BiH Rezek Namurah posjetio Udruženje BH novinari

Palestinski ambasador u Bosni i Hercegovini Rezek Namurah bio je gost Udruženja/udruge BH novinari. Tokom susreta razgovaralo se o budućoj saradnji palestinskih i bosanskohercegovačkih novinara, kao i o aktuelnom slučaju hapšenja palestinskog novinara Omara Nazzala.

26.08.2016.

Veleposlanica SAD-a u BiH Maureen Cormack posjetila Udruženje BH novinari

Veleposlanica Sjedinjenih američkih država u Bosni i Hercegovini Maureen Cormack bila je gošća Udruženja/udruge BH novinari. Ambasadorica se informisala o stanju medijskih sloboda i sigurnosti novinara u BiH i dala podršku radu udruženja.

BiH i sve vrste pritisaka na novinare uvršenju profesionalnih obaveza te trend povećanja ograničenja novinarskih sloboda u procesu informiranja javnosti.

Bosna i Hercegovina je jedna od prvih država u regionu koja je još 2001. godine iz krivičnog zakonodavstva ukinula klevetu kao krivično djelo i donijela zakone o zaštiti od klevetana nivou entiteta. Dvije godine kasnije, istovjetan zakon je usvojen i u Brčko distriktu. To je normativno predstavljalo značajan iskorak u zaštiti medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini. Danas tri zakona o zaštiti od klevete (FBiH, RS-a i Brčko distrikta BiH) propisuju da novinarima pravo da ne otkrije identitet izvora informacija i da to pravo ni pod kakvim okolnostima nije ograničeno u postupku koji se vodi u smislu navedenih zakona. Nadalje, osoba koja bi svojim iskazom povrijedila dužnost čuvanja profesionalne tajne, a u te osobe se ubraja i novinar u svrhu zaštite izvora informacija, ne može se saslušati kao svjedok u krivičnom postupku, prema odredbama četiri bosanskohercegovačka zakona o krivičnom postupku.

Međutim, slučaj "Klix" iz decembra 2014. godine ukazao je na koliziju između normativnih propisa o pravu novinara da

zaštite izvor informacija i njihove provedbe te potaknuo širu raspravu o istinskoj slobodi medija i pravu na slobodu izražavanja u BiH. Policija jednog entiteta je pretresla poslovne prostorije pravnog lica „InterSoft“ d.o.o., osnivača i vlasnika informativnog internet portala „Klix.ba“, čije sjedište je u drugom entitetu, i oduzela određenu elektronsku opremu. Pravni osnov je bilo postojanje osnovane sumnje da je izvršeno krivično djelo iz člana 174. stav 1) Krivičnog zakona Republike Srpske, koji se odnosi na neovlašteno prisluškivanje i tonsko snimanje. Ukratko, svrha pretresanja bilo je pronalaženje i privremeno oduzimanje izvornog originalnog materijala (audio i video zapisa) snimka razgovora predsjednice Vlade Republike Srpske Željke Cvijanović (koji je objavljen 15. novembra 2014. godine na informativnom portalu 'Klix.ba'), odnosno otkrivanje novinarskog izvora informacija. Nakon podnesene žalbe, Kantonalni sud u Sarajevu je naknadno utvrdio nezakonitost poduzetog postupka.

Poslije slučaja „Klix“, početkom 2015. godine u Republici Srpskoj je usvojen potpuno novi propis - Zakon o zaštiti javnog reda i mira. Zakon se ne odnosi usko na zaštitu novinarskih izvora, ali može bitno uticati na slobodu izražavanja novinara i njihovih sagovornika, odnosno novinarskih izvora informacija. Za razliku od zakona o zaštiti od klevete, kojima je namjera osigurati zaštitu kada god postoje činjenice koje pobijaju uvrede koje su povrijedile reputaciju određenog lica, Zakonom o zaštiti javnog reda i mira predviđena je „uvreda“ odnosno „vrijeđanje“, koje ne podliježe činjeničnom dokazivanju. Zakon pod uvredom podrazumijeva *osjećanje fizičke ugroženosti ili uznemirenosti građana izazvano grubim vrijeđanjem drugog lica na političkoj, vjerskoj ili nacionalnoj osnovi ili drugim bezobzirnim ponašanjem*. Definicija „uvrede“ ne predviđa nikakve izuzetke, npr. u okviru političkih govora i rasprava ili u slučaju postojanja javnog interesa, a pored toga je nedovoljno jasna i nedovoljno precizna te ostavlja previše prostora za proizvoljnu primjenu i ograničavanje slobode govora.

Sada je potrebno vratiti se na početak priče. Pravo novinara da štite izvore informacija proističe iz prava na slobodu izražavanja koje je zagarantirano članom 10. Evropske konvencije ljudskim pravima i osnovnim slobodama (Konvencija). To pravo uključuje *slobodu mišljenja i slobodu primanja i prenošenja informacija i ideja, bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice*. U praksi, pored novinara ovo pravo koriste i druge osobe koje se profesionalno bave prikupljanjem i dijeljenjem informacija, npr. analitičari i aktivisti nevladinih organizacija. Međutim, pravo novinara da štite izvore informacija ne smatra se apsolutnim pravom, jer može podlijevati ograničenjima iz stava 2. člana 10. Konvencije, odnosno onim ograničenjima ili sankcijama predviđenim zakonom *koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, sprječavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja i morala, ugleda ili prava drugih, sprječavanja širenja povjerljivih informacija ili u interesu očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva*. Ovo je bitno i za Bosnu i Hercegovinu, jer je članom II/2 „Međunarodni standardi“ Ustava BiH precizirano da se *prava i slobode predviđene u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i u njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni Hercegovini te da ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima*.

Za Bosnu i Hercegovinu, članicu Vijeća Evrope, relevantni su i ostali dokumenti Vijeća Evrope, kao i sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava. U Preporuci Komiteta ministara Vijeća Evrope o pravu novinara da ne otkriju svoje izvore informacija (No. R 2000 7) navedeno je da domaći zakoni i praksa država članica trebaju osigurati eksplicitnu i jasnu zaštitu prava novinara da ne otkriju informacije koje bi mogle ukazati na identitet izvora. Osim toga, otkrivanje izvora informacija u pojedinim zemljama članicama Vijeća Evrope propisima nije dozvoljeno ni samim novinarima. Prema Preporuci, nadležni organi država članica će prilikom utvrđivanja *legitimnog interesa* države nasuprot interesa da se izvor novinarske informacije ne otkrije, obratiti i posebnu pažnju na značaj prava na neotkrivanje i prednost koja mu se daje u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava. Neki od najvažnijih slučajeva Evropskog suda za ljudska prava koji su uspostavili praksu i pravila ponašanja i tumačenja odredaba Konvencije, a tiču se zaštite novinarskih izvora informacija su *Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, *Ressiot i drugi protiv Francuske*, *Roemen i Schmit protiv Luxembourga* itd. U navedenim presudama potvrđeno je postojanje *preovlađujućeg javnog interesa* ili *preovlađujućeg interesa javnosti*, jer je Sud uvidio da je slobodno i neometano bavljenje novinarstvom utemeljeno u pravu na slobodu izražavanja i da predstavlja osnovni preduvjet za pravo javnosti da bude obaviještena o stvarima od javnog interesa. Međutim, važeći zakonski propisi u Bosni i Hercegovini definiraju preovlađujući javni interes prilikom prikupljanja i objavljivanja novinarskih informacija. To je posebno važno kada je u pitanju objavljivanje tajnih podataka, jer u važećim propisima nisu predviđeni nikakvi izuzeci. Četiri krivična zakona koja su na snazi u Bosni i Hercegovini definiraju protivpravno pribavljanje tajnih podataka i njihovu neovlaštenu upotrebu, što predstavlja krivično djelo. I državni Zakon o zaštiti tajnih podataka regulira protivpravnost *pribavljanja tajnih podataka* te decidno navodi ko ima pristup tajnim podacima određenog stepena, dok u članu 10. propisuje da i svi građani BiH koji dođu u posjed ili steknu uvid u tajne podatke, na način koji nije protivpravan, preuzimaju obavezu čuvanja podataka koji su tajni. S druge strane, Zakon o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju u institucijama Bosne i Hercegovine iz 2013. daje pravo svakom licu (uzbunjivaču), zaposlenom u institucijama BiH, da u dobroj vjeri podnese prijavu zbog opravdane sumnje ili okolnosti na postojanje korupcije u bilo kojoj instituciji Bosne i Hercegovine. Međutim, ovaj Zakon je usvojen na državnom nivou i odnosi se samo na zaposlene u institucijama Bosne i Hercegovine. Pokušaji da se usvoje isti zakoni na nižim nivoima nisu uspjeli.

Uzimajući u obzir Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, presude Evropskog suda za ljudska prava i dosadašnju praksu u našoj državi, neosporno je da u Bosni i Hercegovini postoji prostor za poboljšanje

Pravo novinara da štite izvore informacija ne smatra se apsolutnim pravom, jer može podlijetati ograničenjima iz stava 2. člana 10. Konvencije, odnosno onim ograničenjima ili sankcijama predviđenim zakonom koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, sprječavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja i morala, ugleda ili prava drugih, sprječavanja širenja povjerljivih informacija ili u interesu očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.

propisa o zaštiti novinarskih izvora (od jasnog definiranja postojanja preovlađujućeg javnog interesado jasnog i nedvosmislenog definiranja izuzetaka predviđenih članom 10. stav 2. Evropske konvencije), kao i usaglašavanje važećih relevantnih zakona te usvajanje novih propisa, npr. Zakona o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju na nivou entiteta.

Saopćenja za javnost

05.09.2016.

Osuda neprimjerenog ponašanja ministra Predraga Gluhakovića prema novinarki ATV-a

Ministar je nakon postavljenog pitanja novinarku uhvatio za ruku i spustio mikrofon, jer nije želio da odgovori. Klub novinara Banjaluka poziva ministra Gluhakovića da organizuje konferenciju za novinare na kojoj će se izviniti za svoje ponašanje, ali i omogućiti novinarima da postave opravdana pitanja iz njegovog resora na koja dugo nema odgovora. Klub novinara podsjeća da je ministar Gluhaković tokom mandata rijetko održavao konferencije za novinare na kojima bi odgovorio na ova i druga pitanja.

Detalji

29.08.2016.

Saopćenje povodom prijetnji silovanjem novinarku Lejle Čolak

Upravni odbor Udruženja/udruge BH novinari javno je pozvao Federalnu upravu policije, njenu Jedinicu za borbu protiv cyber kriminala i najuže rukovodstvo Oružanih snaga BiH da hitno istraže i sankcioniraju prijetnje, poziv na silovanje i druge brutalne radnje ugrožavanja života i sigurnosti novinarku Lejle Čolak. Prijetnje su upućene putem društvene mreže Facebook, a nakon što je novinarka Čolak na svom FB profilu komentirala nošenje hidžaba.

Detalji

29.07.2016.

OESS osuđuje napade na novinare i nezavisne glasove u BiH

Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju izrazila je zabrinutost zbog ugrožavanja sigurnosti novinara u BiH, naročito zbog nemilih događaja: verbalni napad na pisca i novinara Nenada Veličkovića; verbalni napad na Borku Rudić, generalnu tajnicu Udruženja/udruge BH novinari; verbalne prijetnje novinarki Mirjani Radanović; prijetnje i uvrede upućene novinarima magazina Mreža Federalne TV; prijetnje upućene Dragiši Sikimiću, glavnom uredniku i vlasniku web portala MojaHercegovina.info; verbalni i fizički napadi na ekipe BN TV, ATV i HIT TV; fizički napad na snimatelja BN TV; napad na Nermina Bise, glavnog urednika portala 24sata.info; verbalne prijetnje slobodnom novinaru Vuku Bačanoviću te uvredljiv i diskriminatorni verbalni napad na Selmu Učanbarlić, novinarku Centra za istraživačko novinarstvo.

Detalji

28.07.2016.

Saopćenje povodom verbalnih prijetnji Selmi Učanbarlić, novinarki CIN-a

Upravni odbor Udruženja/udruge BH novinari i Linija za pomoć novinarima najoštrije su osudili uvredljive i diskriminirajuće izjave dr Emira Talirevića protiv Selme Učanbarlić, novinarku Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) iz Sarajeva, upućene putem Facebooka sa namjerom javnog diskreditiranja novinarku, te nanošenja profesionalne štete njoj samoj i kompletnoj redakciji CIN-a.

Detalji

Zaštita povjerljivosti novinarskih izvora u BiH

Piše: Borislav Vukojević

Povjerljivost izvora za novinarski posao je važna sa više aspekata: prvo, ukoliko se radi o događaju od javnog interesa, potrebno je da se dobiju neophodne informacije, dok se istovremeno štiti izvor (odmazda, gubitak posla, životna ugroženost); drugo, povjerljivost izvora garantuje potencijalnim izvorima sigurnost da mogu obavljati svoje građanske dužnosti bez straha da će snositi negativne posljedice. Međutim, to izgleda lijepo na papiru i vjerovatno ima smisla u donekle uređenim i razvijenim državama (mada ni tamo nije razriješena pravna i novinarska dilema o tome), dok u društvima sa nerazvijenom političkom kulturom, neizgrađenim institucionalnim okvirom i nesigurnoj pravnoj atmosferi – predstavlja platformu za bezbroj novinarskih zloupotreba.

Dakle, u ovom tekstu se neću baviti pravnim aspektima zaštite povjerljivosti izvora, jer postoje publikacije koje tretiraju ovaj problem. Ovdje ćemo problem posmatrati sa stanovišta novinarske etike i novinarske prakse, tj. kakve su mogućnosti zloupotrebe ovih mehanizama. Prvo je potrebno iznijeti stav da novinar ne može i ne smije garantovati anonimnost izvora u svakom slučaju i bez potrebne analize. Naime, ukoliko prihvatimo činjenicu da je javni interes glavna vodilja novinarskog rada, anonimnost izvora se garantuje samo u slučaju kada novinar provjeri sve ostale mogućnosti da se dođe do iste informacije. Na primjer, da li je opravdano garantovati anonimnost osobi koja kritikuje drugu političku opciju u jeku predizborne kampanje? Nažalost, u medijima Bosne i Hercegovine se često mogu naći konstrukcije kao što su:

- Odlično obavješten izvor blizak istrazi kaže da je počinitelj zločina sigurno vehabija (a iz teksta se vidi da su u pitanju in-sinuacije);
- Naš izvor koji je htio ostati anonimno ponudio nam je listu novih ministara (nakon izbora vlade se vidi da izvor nije bio u pravu)
- Politički analitičar koji je zahtijevao anonimnost tvrdi da je na sceni pritisak međunarodne zajednice (zašto za izjave opšteg karaktera nekome garantovati anonimnost).

Anonimnost izvoru se treba garantovati u sljedećim situacijama:

- Ukoliko novinar iscrpi sve druge izvore kod kojih može tražiti istu informaciju;
- Ukoliko novinar nema vremena da provjerava, a u pitanju je događaj od velikog javnog interesa;
- Ukoliko je novinar siguran da izvor kojem je garantovana anonimnost nema skriveni motiv (političkog ili ekonomskog karaktera);
- U situaciji u kojoj je ugroženost izvora očigledna i velika (životna ugroženost i egzistencijalna sigurnost).

Javni interes je jedina vrijednost koju odgovoran novinar uzima u obzir kada odlučuje da li nekome treba ponuditi anonimnost.

Kao što smo naveli ranije, novinar nema nikakvo opravdanje ukoliko štiti izvor koji je zloupotrebio tu povlaštenu poziciju. Na primjer, ukoliko je naslov teksta „Vehabija pokušao da ubije imama“, a jedini izvor koji to tvdi je anonimna (dok zvanični izvještaji ne karakterišu počinioce), radi se o neetičkom činu novinara. Vrijednost ove kvalifikacije je od velikog značaja za građane Bosne i Hercegovine, što znači da se anonimnost može garantovati samo u slučaju da izvor ima materijalne dokaze o onome što tvrdi. U suprotnom, novinar se stavlja u neugodnu poziciju, jer istinu stavlja na kocku zarad formalno urađene novinarske priče. S druge strane, medijski analitičari upozoravaju na sve češću upotrebu anonimnih izvora koji se uvrštavaju u tekst zarad dodatne dramatizacije. Sa pravom se može reći da, ukoliko u tekstu postoji takav izvor, možemo se zapitati da li je ta osoba uopšte to rekla, odnosno, da li postoji.

Na primjer, dešava se u tekstovima iz crne hronike da se pojavljuju anonimni izvori koji doprinose dramatizaciji teksta, ali je upitan njihov kredibilitet. Osoba koja je uhapšena u policijskoj akciji je počinila krivično djelo ubistva, a prije ikakvih daljih istraga u tekstu se pojavljuje anonimni izvor koji „zna“ zbog čega je to učinjeno, opisuje misaone procese počinioce i slično. To je klasičan primjer zloupotrebe anonimnosti, te u takvoj situaciji novinar ne bi trebao garantovati zaštitu.

Kada se radi o veoma važnim odlukama, garantovanje anonimnosti ne može biti apsolutno, pa novinari toga moraju biti svjesni. Ukoliko se to ne uzme u obzir, novinar se može naći u licemjernoj poziciji: sebe je stavio u poziciju da nekome garantuje anonimnost zbog javnog interesa, ali istovremeno nije spreman priznati isto pravo sudu koji može smatrati da je odavanje identiteta od istog tog javnog interesa. Upravo zbog toga se treba baviti ovom tematikom, jer se zakonima ne može i ne treba regulisati savjest i novinara.

uz sva ograničenja i teškoće, mogu bar izbjeći štetu sopstvenog neprofesionalizma i neetičnosti. Poznavanje principa i prakse sopstvene profesije, poznavanje teorija etike, neophodni su za kritički pristup predmetu analize, prikupljanju informacija i njihovoj selekciji. To znači da novinari u svakom trenutku treba da su svjesni društvene uloge medija i etičkih normi na kojima se njihova profesija zasniva, s ciljem podizanja kritičke svijesti javnosti i boljeg razumijevanja medijskog sadržaja.

Ukoliko prihvatimo činjenicu da je javni interes glavna vodilja novinarskog rada, anonimnost izvora se garantuje samo u slučaju kada novinar provjeri sve ostale mogućnosti da se dođe do iste informacije.

Zaštita povjerljivosti novinarskih izvora u BiH

Piše: Nenad Gvozdić

Suština novinarstva je da objavljuje informacije i ideje od javnog interesa. To podrazumijeva, narodski kazano, potrebu da se „šire one istine koje se tiču svih građana određene Države.“ Štetna istina vrijedi više od korisne laži. Zato su novinari oni promotori istine koji su pod posebnom lupom rasprava o slobodi izražavanja. Sloboda izražavanja je okvir, ali i ograničenje novinarske istine. Ne smije im se dozvoliti kreiranje javnog mijenja u interesu samo jedne društvene grupacije, određene političke stranke ili, što je čest slučaj u Bosni i Hercegovini, samo u interesu jednog Naroda.

Koliko doprinose ostvarenju svoje temeljne zadaće umnogome zavisi od toga na koji način prikupljaju podatke. I u čijem interesu ih iznose?! Zato je uvijek tanka ona linija koja ih dijeli od potrebe zaštite izvora i neminovnosti da isticanjem izvora, doprinesu vjerodostojnosti izrečenih stavova.

Mi smo dio Evrope, suštinski i ustavno-pravno. Stoga je jasno je da nam postojeći pravni okvir (Evropska konvencija o ljudskim pravima i slobodama, izravno – te s njom usaglašeni domaći Zakoni, uz presude Suda u Strazburu) omogućuju ono što je u svim Državama slično, bez obzira na stupanj demokratije, a to je: uvijek se mora brižljivo odmjeravati interes štampe da nešto objavi u odnosu na interes države da spriječi građanstvo da primi određene informacije.

Naglasak na terminu slično je upravo ono što može predstavljati problem. Zapravo, to i jeste problem za svakog onog tko uočava suštinu problema, kad se razmatra problematika „povjerljivosti izvora“ u medijskom prostoru BiH. Kontroverzi mora biti obzirom da svaka „sloboda“ ima svoj antipod u zabrani, odnosno, u našoj sredini u još gorjoj i češćoj varijanti, koja se porodila u tranzicijskom peri-

Mediji o medijima

06.09.2016.

Evropska komisija spremna dati poticaj javnim servisima i medijskom pluralizmu na Zapadnom Balkanu

Delegacija Evropske federacije novinara sastala se jučer (05.09.2016) sa Evropskim komesarom za proširenje Johannesom Hahnom.

Tema sastanka bilo je pitanje javnih servisa i njihove važnosti za regionalnu medijsku scenu Zapadnog Balkana. Istaknuta je potreba za jačanjem medijskog pluralizma i izgradnju održivih modela poslovanja javnih servisa, kao uslovima boljeg radnog položaja novinara i većeg kvaliteta vijesti.

[Detalji](#)

02.09.2016.

Testno emitiranje digitalnog signala sredinom septembra

Testno emitiranje digitalnog signala u BiH trebalo bi da počne polovinom septembra u Sarajevu, Mostaru i Banjoj Luci, dogovoreno je na sastanku predstavnika javnih servisa u BiH, Regulatorne agencije za komunikacije (RAK) BiH i Ministarstva komunikacija i transporta BiH.

[Detalji](#)

30.08.2016.

Decenija neuspjeha: BHRT - višak zaposlenih i slabi rezultati

Na BHRT-u je 2015. godine bilo zaposleno 875 osoba, a ta kompanija troši 50 posto svog budžeta na plate zaposlenika. Prosječna neto plata u BHRT-u je oko 800 KM, koliko približno iznosi i prosječna plata u državi. Međutim, uz nepotrebno veliki broj uposlenih i propalu opremu i prostor, BHRT "guta" novac.

[Detalji](#)

24.08.2016.

Decenija neuspjeha: Milionski dugovi javnog radiotelevizijskog servisa

Za posljednjih osam godina napravljeno je 19 miliona KM duga u BHRT-u, a manje od 10% budžeta u 2015. godini potrošeno je na program.

[Detalji](#)

08.08.2016

Zemlje sa snažnim javnim servisom imaju manje desničarskog ekstremizma

U zemljama sa jakim i stabilnim javnim rtv sistemom veća je sloboda medija, a tamo gdje javni servis ima veći udio u tržištu veći je i odaziv birača. Također, postoji jaka korelacija između udjela javne televizije u tržištu i "potražnjom za desnim ekstremizmom", kao i "kontrolom korupcije", navodi se u izvještaju Evropske radiodifuzne unije, nastalom na osnovu analize podataka iz 33 evropske države.

[Detalji](#)

odu, a to je „zloupotreba slobode izražavanja“. Zbog nekih vlastitih iskustava je akcentiram. Kada bi se istaknute kontroverze rješavale na učinkovit način u sudskim postupcima, lakše bismo širok raspon termina „povjerljivost“ doveli do precizne definicije. Međutim, ako javno izrečena riječ čeka svoj sudski epilog i po pet ili više godina od objavljivanja, jasno je da se u BiH, teško može očekivati, suvislo izlaganje na temu „novinarskih izvora“.

Inspiriran jednom presudom Evropskog suda za ljudska prava Strazburu („Sunday Times protiv Ujedinjenog kraljevstva“) koja daje odgovor na pitanje ravnoteže dva javna interesa, slobode izražavanja i neometanog tijeka sudskog postupka, biću slobodan uputiti oštru kritiku našem pravosuđu, koje samim svojim zakašnjelim odlukama onemogućuje da stavimo pitanje „povjerljivosti izvora“ u prvi plan, nego se ono u nas javlja sekundarnim problemom.

Ili se pokloniti, ili se ukloniti – problem je svakog novinara, svaki dan, iz dana u dan, kad se nađe oči u oči sa svojim urednikom.

Zato „Povjerljivost podataka“ u nas sve češće postaje krinka, umjesto da bude ona karika koja omogućuje prodor u sferu istinitosti. Ovo vrlo subjektivno mišljenje ću ipak pokušati relativizirati, čudeći se samom sebi: otkuda mi?

Površan odgovor nalazim u raznovrsnosti svih onih **istina** koje svakodnevno „sukobljene“ kolaju oko nas.

Stanju u društvu me opredijelilo da zloupotrebu istaknem, umjesto da se posvetim traktatu o ispravnom korištenju tog moćnog instituta demokratije.

Nije slučajno što smo zaboravili da je uloga iskrenog čovjeka vrlo teška uloga. Zašto čaprkatiti po đubrištu stvarnosti kad imamo plandanj s kojeg možemo ubrati ukusne plodove.. novinari su samo ljudi.... upregnuti u zaprežna kola politike... Daleko od tog da sam protiv njih, ali njihov profesionalizam je često upitan kad se sazna da „povjerljivost izvora“ nije bila pouzdana.

Nasuprot ovom - kad novinar ubode „pravu istinu“, koje boli vlastodržsce i neće da otkriju izvor informacija - divim se tom novinaru! Svega ima. Pa i toga! Češće su ove situacije od onih negativnih, koje su mi se nekako nesvjesno nametnule kao „krinka“ na koju nisu imuni ni novinari kao ranjivi ljudi.

To je onaj novinarski doprinos za opće dobro! Možda je bolje u tom smislu im davati veću potporu. Da bi se takva novinarska aktivnost pospjela treba im dati veću zakonsku zaštitu od one koje sad uživaju. Da bi se postigla njihova prava uloga u društvu, bitan segment je pravosuđe. Međutim, kad tamo stvari ne štimažu, teško je i od novinara očekivati ispunjavanje one zakletve koju izriču svjedoci pred sudom: „Istina, samo istina i ništa od onog što mi je poznato neću prešutjeti.“ Ako se nešto mora prešutjeti radi zaštite drugog čovjeka, povjerljivost izvora je ZAKON koji moramo poštovati! Samo tada će biti iskazana i ona istina, vrijednija od korisne prešućene laži, iskazane šutnjom.

Još jednom ću se osvrnuti na Ujedinjeno kraljevstvo i Strazbur :

„Opće je poznato da sudovi ne mogu djelovati u bezvazдушnom prostoru“.

Naši djeluju u kontaminiranom prostoru, kojim vlada mržnja i zato im je teško. Nismo društvo naviklo na polemike, razumne diskusije i teško je definirati pojam JAVNOG INTERESA. Nemamo

ga! Općeprihvaćenog na svim nivoima vlasti i na svim dijelovima Države. Nije loše podsjetiti se onog što svi, svakodnevno zanemarujemo: postojanje činjenica se može provjeravati i dokazati, dok istinitost vrijednosnih sudova koje izričemo nije podložna provjeri. Treba li sakriti izvor podataka, dokažimo činjenice i problem je riješen!

Iz SSSR-a, gdje je istina bila samo ona koju promovira Država, stigla je briljantna filozofska misao Leva Šestova : „Ne traži čovjek istinu kao što je smatrao Schopenhauer, nego istina traži i **progoni čovjeka**“.

Ako novinare progoni istina, (a mora!) ne prisiljavajmo ih da nam neminovno otkriju izvor svojih informacija. Ali nemojmo im ni vjerovati, ako nas prethodno nisu natjerali da ne posumnjamo u to što iznose, jer nam mogu dokazati činjenice. Bez obzira na svoju dužnost čuvanja profesionalne tajne!

Novinari djeluju u kontaminiranom prostoru, kojim vlada mržnja i zato im je teško. Nismo društvo naviklo na polemike, razumne diskusije i teško je definirati pojam javnog interesa.

Zaštita povjerljivosti novinarskih izvora u BiH

Piše: Harun Išerić

Evropska asocijacija studenata prava (ELSA) International u saradnji sa Vijećem Evrope već šest godina organizuje pravno-istraživačku grupu¹. U akademskoj 2015/2016. godini, tema istraživanja je bila: Sloboda izražavanja – zaštita novinarskih izvora². Istraživanje se ticalo sljedećih oblasti: nacionalno zakonodavstvo glede sljedećeg: zaštita prava novinara da ne otkrije svoje izvore; zabrana i sankcija novinaru ukoliko pak otkrije svoj izvor; definicija novinara i pitanje da li zaštita novinarskih izvora se odnosi i na druga lica, osim samih novinara; mjere zaštite novinarskih izvora; implementacija principa Preporuke br R (2000) 7 Komiteta ministara Vijeća Evrope, prevaga interesa da se otkrije novinarski izvor spram toga da se ne otkrije; implementacija nacionalnog zakonodavstva od strane nacionalnih sudova u svjetlu prakse Evropskog suda za ljudska prava, a glede prava da se ne otkrije izvor informacija; zaštita novinarskih izvora u kontekstu borbe protiv terorizma i nadzora i u konačnici mogućnost zaštite zviždača tj. prijavitelja korupcije.

Valjda istaći da je glavni izazov prilikom pisanja istraživanja bila činjenica vrlo malog broja akademskih radova na ovu temu. Naime, tek poslije nezakonitog pretresa prostorija portala www.klix.ba 29. decembra 2014. godine su objavljena dva rada u 20. broju Sveske za javno pravo³: „Zakonska zaštita novinarskih izvora“ i „Da li je pretres redakcije prostorije neustavan? Slučaj portala Klix.ba.“ Čak ni knjiga „Medijsko pravo u Bosni i Hercegovini“⁴ koja predstavlja prvo ovakvo izdanje u Bosni i Hercegovini, na samo dvije i pol stranice referiše na zaštitu novinarskih izvora⁵. Drugi uočeni nedostatak jeste gotovo nepostojanje sudske prakse u Bosni i Hercegovini.

Ko je novinar?

Bosanskohercegovačko zakonodavstvo ne pruža definiciju novinara⁶, već se ona može indirektno izvući iz

1 Do sada su realizovane sljedeće istraživačke grupe: ELSA za djecu; ELSA za djecu: zajedno protiv seksualno eksploatacije djece (s fokusom na države članice EU); Govor mržnje online; Socijalna prava, a posljednji je bio na temu Slobode izražavanja: zaštita novinarskih izvora. Izvještaji su dostupni na: <http://legalresearch.elsa.org/archive/>, preuzeto: 1.9.2016.

2 U projektu je učestvovalo ukupno 28 država. Nacionalni koordinator je bosanskohercegovačke istraživačke grupe je bio Nasir Muftić. Akademski koordinator je bio Tahir Herenda. Akademski supervizor je bila Kristina Čendić. Istraživači su bili: Harun Išerić, Tahir Herenda i Nihad Odobašić. Izvještaj je dostupan na: http://files.elsa.org/AA/LRG_FoE_Final_Report.pdf, preuzeto: 1.9.2016.

3 Dostupno na: http://www.fcjp.ba/templates/ja_avian_ii_d/images/green/Sveske_za_javno_pravo_broj_20.pdf, preuzeto: 1.9.2016. godine.

4 Halilović, M./ Džihana, A., Medijsko pravo u Bosni i Hercegovini, Internews, Sarajevo, 2012.

5 Tekst se uglavnom odnosi na presudu Evropskog suda za ljudska prava u vodećem slučaju glede zaštite novinarskih izvora: Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 28957/95, 11.7.2002. godine).

6 Zakon o medijima Kantona Sarajevo („Službene novine KS“ br. 13/98) čl. 38: „Novinar je profesionalno lice koje prikuplja i obrađuje podatke i priprema informacije za medije, koje je zaposleno kod izdavača ili koje živi od svog novinarskog rada, odnosno koje radi u informativnoj službi državne ili javne institucije ili drugog pravnog lica.“ Zakon je prestao važiti 2009. godine.

zakona o zaštiti od klevete⁷. Zakoni o zaštiti od klevete pružaju zaštitu povjerljivih izvora sljedećim licima: a) novinar, b) svako drugo fizičko lice koje je redovno ili profesionalno uključeno u novinarski posao traženja, primanja ili saopštavanja informacija javnosti, c) svako drugo fizičko lice koje učestvuje u postupku o naknadi štete sukladno zakonu o zaštiti od klevete, a koje kao rezultat svog profesionalnog odnosa sa novinarom ili drugim licem iz tačke b., sazna identitet povjerljivog izvora informacije⁸.

Prema tome, koristeći se metodom argumentum a contrario, novinar je svako fizičko lice koje se redovno ili profesionalno bavi novinarskim poslom. Prvi element jeste: redovno ili profesionalno bavljenje novinarskim poslom. Drugi element, da bi neko se imao smatrati novinarom jeste: novinarski posao. Novinarski posao podrazumijeva sljedeće aktivnosti: traženje, primanje ili saopštavanje informacija javnosti⁹. Način vršenja ovih aktivnosti mogu biti bilo koji vidovi masovnih komunikacija, kao što je internet.

Pravo na zaštitu novinarskih izvora imaju, sukladno zakonima o zaštiti od klevete, pored novinara, kojima zaštitu garantuju i zakoni o krivičnom postupku, i druga lica koja se redovno ili profesionalno bave novinarskim poslovima te druga lica koja učestvuju u postupku po zakonima o zaštiti od klevete.

Ko ima pravo na zaštitu?

Pravo na zaštitu novinarskih izvora¹⁰ imaju, sukladno zakonima o zaštiti od klevete, pored novinara, kojima zaštitu garantuju i zakoni o krivičnom postupku [ZKP]¹¹, i druga lica koja se redovno ili profesionalno bave novinarskim poslovima te druga lica koja učestvuju u postupku po zakonima o zaštiti od klevete. Prema tome, zaštita se pruža većem broju lica te „idu korak dalje od odredbi Konvencije [Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda], čak i sudske prakse Evropskog suda...“¹² Preporuka br R (2000) 7 o pravu novinara da ne otkriju svoje izvore informacija Komiteta ministara Vijeća Evrope [Preporuka br R (2000) 7] navodi da zaštita treba obuhvatiti i pravna lica, kao što su izdavačke kuće i novinarske agencije. Vijeće Evrope također navodi da iz zaštite ne trebaju biti isključeni slobodni novinara, honorarci ili oni koji se nalaze na početku svoje karijere tj. oni koji se ne bave profesionalno novinarskim poslom.¹³ Zaštitom trebaju biti obuhvaćene bilo koje informacije tj sve vrste informacija koje bi mogle dovesti do identifikacije izvora. Između ostalog to podrazumijeva sljedeće podatke: ime izvora i svi njegovi lični podaci, okolnosti pod kojima je dobijena informacija (npr. mjesto i vrijeme sastanka sa izvorom i sl), neobjavljeni sadržaj informacije koju je izvor dao novinaru (npr. tonski zapis ili slike koje bi mogle ukazati na izvor) i lični podaci vezani za profesionalni rad novinara i poslodavca.¹⁴

Šta pruža zaštitu?

Najvažniju zaštitu pruža Ustav BiH kroz član II stav 2, direktnu i neposrednu primjenu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, time i člana 10 – slobode izražavanja i prakse Evropskog suda za zaštitu ljudskih prava¹⁵. Pored već spomenutih zakona o zaštiti od klevete, zakoni o krivičnom postupku¹⁶

7 Zakon o zaštiti od klevete Brčko Distrikta („Službeni glasnik BD BiH“, br. 14/03); Zakon o zaštiti od klevete Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 19/03, 73/05) i Zakon o zaštiti od klevete Republike Srbije („Službeni glasnik RS“, br. 37/01).

8 Zakon o zaštiti od klevete BD, čl. 9, Zakon o zaštiti od klevete FBiH, čl. 9 i Zakon o zaštiti od klevete RS, čl. 10.

9 Identično sa definicijom novinara iz Preporuke br. R (2000) 7 Komiteta ministara Vijeća Evrope o pravu novinara da ne otkriju svoje izvore informacija, dostupno na: http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/download/se_preporuka_r_2000_7.pdf, preuzeto: 1.9.2016.

10 Prema Preporuci br. R (2000) 7 izvor je svako lice koje novinaru daje informacije. „Novinari mogu da primaju informacije iz svih vrsta izvora. Stoga je neophodno da taj izraz ima široko tumačenje.“

11 Sva četiri ZKP-ea propisuju da se kao svjedoci ne mogu saslušati novinari, zbog zaštite izvora informacija, ako bi time povrijedili profesionalnu tajnu

12 Halilović, M./ Džihana, A., Medijsko pravo u Bosni i Hercegovini, Internews, Sarajevo, 2012., str. 59.

13 Preporuka br. R (2000) 7

14 Ibid.

15 Vodeći predmet pred Evropskim sudom za ljudska prava jeste Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 28957/95, 11.7.2002. godine). Sud je u datom predmetu istakao: „Zaštita novinarskih izvora osnovni je uvjet slobodnog novinarstva Bez takve zaštite, izvori bi bili odvrćani od pomaganja novinarima pri informiranju javnosti o stvarima od javnog interesa. Kao rezultat toga, uloga novinara kao neophodnog psa čuvara bila bi umanjena, pa bi i mogućnosti novinara da osiguraju sigurne i precizne informacije, bila znatno smanjena. Ima li se u vidu važnost zaštite novinarskih izvora za slobodu novinarstva u demokratskom društvu i potencijalno loš učinak koji može prouzročiti nalog za otkrivanjem izvora te slobode, takva mjera nije u skladu s člankom 10. Konvencije, osim ako nije opravdana nekim višim zahtjevom od javnog interesa.“ § 39 Također pogledati: Ressiot i drugi protiv Francuske (br. 15054/07 i 15066/07, 28.6.2012.) i Martin i drugi protiv Francuske (br. 30002/08, 12.4.2012.). Više informacija o zaštiti novinarskih izvora u praksi Evropskog suda za ljudska prava dostupno na: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Journalistic_sources_ENG.pdf, preuzeto: 1.9.2016. godine.

16 ZKPBiH („Službeni glasnik BiH“, br. 03/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13); ZKP FBiH („Službene novine FBiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07); ZKP RS („Službeni glasnik RS“, br. 53/12) i ZKP Distrikta BiH („Službeni glasnik BD BiH“, br. 10/03, 48/04, 06/05, 06/05, 12/07, 14/07, 21/07).

Konkursi

Edukativni program "Slobodni glasovi: promicanje slobode izražavanja i slobode medija u BiH"

Mediacentar Sarajevo poziva studente završne godine žurnalistike i komunikologije iz BiH da se prijave na edukativni program "Slobodni glasovi: promicanje slobode izražavanja i slobode medija u BiH". Konkurs je otvoren do **25. septembra 2016.**

[Detalji](#)

Poznajete evropskog novinara koji je ugrožen ili pod prijetnjom?

U mnogim evropskim zemljama, novinari su žrtve progona, ciljano uz smrtnu prijetnju ili prijetnju zatvorom. #ECPMF poduzima direktne akcije i pomaže ugrožene medijske uposlenike pružanjem smještaja u trajanju do 12 mjeseci u sigurnoj kući u Leipzigu, Njemačka, gdje mogu raditi i objavljivati na ECPMF uz mjesečnu naknadu od 1.000 eura. Rok za prijavu je **8. novembar 2016.**

[Detalji](#)

Najava događaja

- **Monitoring medija predizborne kampanje za Lokalne izbore 2016** (septembar i oktobar)

- **Radionice o izvještavanju medija u predizbornom periodu** u Srebrenici, Čapljini, Tuzli i Banjaluci u saradnji sa Koalicijom Pod lupom.

propisuju da se kao svjedoci ne mogu saslušati novinari, zbog zaštite izvora informacija, jer bi time povrijedili profesionalnu tajnu¹⁷. OSCE Misija u BiH u svojim smjernicama za policiju u ophođenju sa medijima¹⁸ navodi da policija ne može prisiliti novinara da otkrije povjerljivi izvor svojih informacija.¹⁹

Da li novinari smiju otkriti povjerljivi izvor?

Odgovor je, u pravilu, ne. To zabranjuju dokumenti Vijeća za štampu²⁰ i BH novinara²¹. Tako Kodeks za štampu i online medije izričito propisuje obavezu novinarima da štite identitet onih koji su dali informacije u povjerenju, bez obzira da li su te ličnosti to izričito tražile ili ne. Kodeks časti pak navodi da novinari imaju pravo da ne otkrije informacije. U Bosni i Hercegovini je krivično djelo otkriti profesionalnu tajnu, koja može biti i povjerljivi izvor informacija. Tačan naziv krivičnog djela jeste neovlašteno otkrivanje profesionalne tajne.²² Propisana krivična sankcija jedste kazne zatvora od 30 dana do jedne godine. Međutim, krivični zakoni [KZ] istovremeno propisuju da nije krivično djelo ukoliko se tajna otkrije u javnom interesu ili interesu druge osobe koji preteže od čuvanja tajne. Pored krivičnih zakona, zakoni o radu [ZoR] također zabranjuju otkrivanje povjerljivih izvora informacija. Zakon o radu u institucijama BiH izričito propisuje kao težu povredu službene dužnosti, odavanje službene tajne. Disciplinske kazne za odavanje službene tajne su: a) pismena opomena, b) pismeni ukor, c) kaznena suspenzija s radnog mjesta i plaće u periodu od dva dana do trideset dana, d) degradiranje na niže radno mjesto i e) prestanak radnog odnosa. Zakoni o radu FBiH i BD omogućuju poslodavcu da da otkaz bez poštivanja otkaznog roka u slučaju teže povrede radnih obaveza. Zakoni ne definišu „težu povredu radnih obaveza“, ali s obzirom da odredbe državnog zakona, možemo zaključiti da otkrivanje profesionalne tajne spada u dati opis. Zakon o radu RS kao težu povredu radnih obaveza definiše takvo ponašanje radnika kojim se nanosi ozbiljna šteta interesima poslodavca. Kazne za povredu radnih obaveza su: pismeno upozorenje, novčana kazna i prestanak radnog odnosa.

Kada se može otkriti izvor povjerljivih informacija?

Sukladno Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, otkrivanje povjerljivih izvora informacija je moguć u slučaju kumulativnog ispunjenja sljedećih uvjeta:

1. da su slučajevi i postupak kada se izvor povjerljivih informacija može otkriti, propisani zakonom²³;
2. da je otkrivanje izvora povjerljivih informacija ima legitiman cilj; tj. da teži ostvarivanju jednog od sljedećih legitimnih ciljeva: državna sigurnost, teritorijalna cjelovitost, javni rad i mir, sprečavanje nereda ili zločina, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudske vlasti i

17 ZKP BiH čl. 82 st. 1 t. c; ZKP FBiH čl. 96 st. 1. t.c; ZKP RS čl. 147 st.1 t. v i ZKP BD BiH čl. 82 st. 1t. c

18 OSCE Misija u BiH, Smjernice za policiju u ophođenju sa medijima, dostupno na: <http://www.bhnovinari.ba/images/stories/pdf/zakoni/osceputezapolicijuuophodjenjusmedijima.pdf>, preuzeto: 1.9.2016.

19 Član 7 Smjernica za policiju u ophođenju sa medijima.

20 Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini, Kodeks za štampu i online medije u BiH, dostupno na: http://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9, preuzeto: 1.9.2016.

21 BH novinari, Kodeks časti BH novinara, dostupno na: http://www.bhnovinari.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=362&Itemid=223&lang=bs, preuzeti: 1.9.2016.

22 KZ FBiH („Službene novine FBiH“, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05) čl. 187; KZ RS („Službeni glasnik RS“, br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12, 67/13) čl. 173 i KZ BD („Službeni glasnik BD BiH“, br. 10/03, 45/04, 06/05, 21/10, 52/11) čl. 184.

23 Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, zakon mora biti: dostupan javnosti, tj. objavljen, potom dovoljno precizan; građanin mora biti u stanju da treba i uz odgovarajući savjet – predvidjeti posljedice koje radnja povlači za sobom; te adekvatno dostupan tj. građanin mora biti u mogućnosti da dobije naznaku da su adekvatni pravni propisi, u datim okolnostima, primjenjivi u tekućem predmetu.

Linija za pomoć novinarima

Aktuelni slučajevi:

1. Ekipa BN Televizije - Prilikom snimanja deložacije iz jednog stana u Bijeljini sudski policajac fizički je napao kamermana Srđana Velju. Linija za pomoć novinarima je uputila dopis nadležnim policijskim institucijama da ispituju slučaj;

2. Nermin Bise - Kolega Bise je ispred jednog ugostiteljskog objekta, dok je bio u društvu sa prijateljima i maloljetnim sinom, fizički napadnut od strane vlasnika ugostiteljskog objekta. Istragom PS Čapljina utvrđeno je da nema elemenata krivične odgovornosti i da je kolega Bise zahtjevao da se ne pokreće sudski postupak protiv vlasnika objekta;

3. Vuk Bačanović - Na svom fejsbuk profilu kolega Bačanović je komentarisao instalaciju Republike Srpske koja je bila izložena u Sarajevu. Krenula je hajka i prijetnje smrću, a Udruženje BHN je uputilo Saopćenje za javnost kojim se zahtjeva zaštita kolege Bačanovića;

4. Lejla Zvizdić - Kolegici Zvizdić upućen je poziv a zatim i sms poruke od osobe koja joj je prijetila radi slučaja smjene Alena Albinovića sa svih stranačkih pozicija u stranci SBB. Iz MUP-a KS smo dobili odgovor da je predmet poslat Kantonalnom tužilaštvu na postupanje.

3. da je otkrivanje povjerljivih izvora neophodno/nužno u demokratskom društvu. Potrebno je na ubjedljiv način ustanoviti da postoji prevaga javnog interesa za otkrivanje spram onog za neotkrivanje. Nadležni organi moraju navesti razloga zbog kojih javni interes nadmađuje interes za neotkrivanje.

Kao što je već naznačeno, BiH imao relativno kvalitetno zakonodavstvo, međutim, njegova primjena je pala već na prvom testu: pretresu prostorija Klix-a od 29.12.2014. godine. Iako je Općinski sud rješenjem²⁴ od 5.1.2015. godinenaložio da se oduzeti predmeti vrata, sam pretres je izazvao veliku reakciju javnost jer, prema riječima Dunje Mijatović, predstavnica OSCE-a za slobodu medija, predstavlja „trend narušavanja slobode medija.“²⁵ U svom rješenju, Općinski sud, navodi se da „sudija za prethodni postupak prilikom donošenja naredbe nije izvršio preispitivanje uslova neophodnih za mogućnost zadiranja u prava zagarantovana članom 8 i 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (zasnovanost na zakonu, legitiman cilj, neophodnost i proporcionalnost cilju kojem se teži)...“²⁶ Sud zaključuje da je donošenje naredbe „bilo protivno ... članovima 8²⁷ i 10²⁸ Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.“

Zaključak

Bez zaštite novinarskih izvora, nema slobode medija i slobode novinarskog rada. Ukoliko pak mediji ne mogu se koristiti slobodom govora, oni ne mogu vršiti svoju funkciju „psa čuvara“ demokratije i time ne doprinose razvoju i napretku demokratije. Iako zakonodavstvo BiH pruža zaštitu novinarskim izvorima, ključno pitanje jeste primjena zakona. Kao što je uočeno na primjeru pretresa prostorija portala klix.ba možda ključni nedostatak jeste u nedostatnoj edukaciji sudija i tužitelja, te je to polje u kojem trebaju djelovati centri za edukaciju sudija i tužitelja entiteta u Bosni i Hercegovini. Također, je neophodna potpuna implementacija Preporuke Komiteta ministara Vijeća Evrope br. R (2000) 7 u zakonodavstvo i praksu u BiH.

24 Rješenje br. 65 0 K 477433 15 Kv od 5.1.2015.

25 OSCE: Pretres Klix.ba predstavlja jasan napad na prava novinara na zaštitu izvora, dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/osce-pretres-klix-ba-predstavlja-jasan-napad-na-prava-novinar-a-na-zastitu-izvora/141229106>, preuzeto: 1.9.2016.

26 Rješenje Općinskog suda u Sarajevu, br. 65 0 K 477433 15 Kv, od 5.1.2015. godine.

27 Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života.

28 Sloboda izražavanja

Impressum

Redakcijski kolegij biltena

Faruk Kajtaž
Siniša Vukelić
Borislav Vukojević
Bedrana Kaletović
Amer Tikveša

Urednik

Adis Šušnjar

Tehničko uređenje

Arman Fazlić

Udruženje/udruga BH Novinari

Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel/Fax +387 33 223 818; + 387 33 443 072
e-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;
web: www.bhnovinari.ba